

रेल्वे विकास नव्या रुळावर...

भा

द्रामध्ये संतेत आल्यानंतर मोदी सरकारने रेल्वेसाठीचा स्वतंत्र अर्थसंकल्प जाहीर कराऱ्याची प्रथा बंद केली आणि मुळ अर्थसंकल्पामध्ये रेल्वेसाठीच्या सकल तरतुदीचा उड्डेख केला जाऊ लागला. त्यामुळे अलीकडील काळात रेल्वेअर्थसंकल्पामध्याबाबत पूर्वीसारखी चर्चा, प्रतिक्रिया, प्रवारी संयांची प्रतमातांगे या गोष्टी दिसत नाहीत. अर्थात स्वतंत्र अर्थसंकल्पामध्याची प्रथा जी संपुणत आणली असली तरी मोदी सरकारच्या काळात रेल्वेचा खन्या अधिनि कायापालट झाला. रेल्वेचे नवे जाले निर्माण कराऱ्याने रेल्वे प्रकल्पांमात्र गती देण्यात आली आहे. तसेच बंद भारत एक्स्प्रेस, अमृत भारत ट्रेन, बुलेट ट्रेन, महानगरातील मेट्रो प्रकल्पांमात्र अधिक गतिमान कराऱ्यात आल्याचे दिसून आले. देशांतरी दलणवळणाच्या क्षेत्रात रेल्वेसेवेचे योगदान मोठे आहे. भारतीय रेल्वे हा एक अद्भुत वाटावा असा उद्गम आहे. भारतात दररोज सुमारे तीन कोटीहून अधिक प्रवासी रेवेन्ये प्रवास करतात. ही संख्या ऑस्ट्रेलियाच्या लोकसंख्येचे लक्ष असते.

यावेळच्या अर्थसंकल्पात रेल्वेसाठीची तरतूद गतवेळच्या अर्थसंकल्पाइतकीच म्हणजेच २.५ लाख कोटी रुपये ठेवण्यात आली आहे. त्यामुळे सुरुवातीला आनेकांनी अर्थसंकल्पाकडून रेल्वेची निराश झाल्याची प्रतिक्रिया नोंदवली. शेवर बाजारातही अर्थसंकल्पाच्या दिवशी आयआरसीटीसीसारख्या रेल्वेशी संबंधित कंपन्यांच्या समझांमध्ये जोरदार घरमण झाल्याचे दिसून आले. परंतु अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांनी अन्यत प्रगतिशील अर्थसंकल्प सादर केला असून त्याची संपूर्ण रचना रेल्वे विभागाला मोठी मदत करणार आहे. अर्थसंकल्पात खाण क्षेत्र, ऊर्जा क्षेत्र आणि नागरीकरण यांचा विशेष उल्लेख कराऱ्यात आला असून या तिन्हीच्या विकासाचा सर्वाधिक फायदा भारतीय रेल्वेला होणार आहे. अर्थमंत्रांनी कृषी क्षेत्रासाठीच्या तरतुदी करताना भाजीपाल आणि फलांच्या वाहतुकीत कमी कार्बन उत्सर्जन पद्धतीना प्रोत्साहन देण्यासाठी केलेल्या घोषणेचा भारतीय रेल्वेलाही फायदा होईल. त्याचप्रमाणे बिहारमध्ये मध्यांना बोर्डच्या स्थापनेमुळे मालवाहतुकीतील नवीन क्षेत्र वाढाणार आहे. कापूस उत्पादकता राशीय मिशनचा रेल्वेला पश्चिमकडील राज्यांमधून लोडिंगमध्ये मोठा फायदा होईल. आसामधील नामरूप येथे वार्षिक १२.७ लाख मेट्रिक टन क्षमतेचा युरिया प्लांट उभारण्याची घोषणा ईशान्येकडील राज्यांच्या अर्थव्यवस्थेला चालाना देणारी आहे; पण त्यामुळे रेल्वेची वाहतूक वाढेल.

‘इंडिया पोस्ट’ ला ‘लार्ज पब्लिक लॉजिस्टिक ऑर्गनायझेशन’मध्ये रुपांपरित करणे ही या अर्थसंकल्पातील एक अतिशय महत्वाची घोषणा आहे. आतापर्यंत रेल्वे मेल सेवा ही एक महत्वाची संस्था होती. प्रत्येक रेल्वे मेलमध्ये टपाल विभागाचा एक विशेष कोच असतो. अशा स्थिरीत देशभारतील १.५ लाख पोस्ट ऑफिस आणि २.४ लाख डाक सेवक ग्रामीण अर्थव्यवस्थेला बळकट कराऱ्यात महत्वाची भूमिका बजावतील, ही रेल्वेमंत्यांची घोषणा लक्षात घेता ती रेल्वे आधारित सेवांना मोठी चालाना देणारी आहे. सूक्ष्म, लघू, मध्यम उद्योगांमध्ये मोठी गुणवणूक येत असून त्यामुळे रेल्वेची क्षमताही वाढेल. रेल्वेच्या आधुनिकीकरणाबाबत आणि त्याचा शंभर टक्के विद्युतीकरणाच्या दिशेने वेगाने पावले टाकली जात आहेत. त्याअनुशंगाने अर्थमंत्रांनी ऊर्जा क्षेत्रासाठी केलेल्या घोषणांचा खोलवर विचार करावा लागेल. विशेषत: वीजपुरवठ्याच्या पायाभूत सुविधांच्या विस्ताराच्या क्षेत्रात होत असलेल्या गुणवणूकीमुळे आगामी काळात रेल्वेच्या वितरण खर्चातीही घट होणार आहे. याचा फायदा रेल्वेच्या अर्थकारणाला होणार आहे.

या अर्थसंकल्पात अणुऊर्जा अभियानातांत्र २०४७ पर्यंत १०० गिगावॉट अणुऊर्जा निर्मितीचे लक्ष्य गाठण्यासाठी २०,००० कोटी रुपयांची तरतूद कराऱ्यात आली आहे. अणुऊर्जा ही स्वच्छ ऊर्जा आहे. रेल्वे आणि मेट्रो इकॉ-फ्रेंडली बनाऱ्यासाठी ऊर्जेचा मोठा फायदा होणार आहे. त्याचप्रमाणे, खाण क्षेत्रात केलेल्या घोषणांचाही हेतूवाही रेल्वेला फायदा होईल, कारण यामुळे रेल्वेची कनेक्टिव्हिटीचा विस्तार होईल. गती शक्ती योजनेच्या बळकटीकरणाचेही प्रत्यक्ष लाभ भारतीय रेल्वेला मिळणार हून दुसऱ्या ठिकाणी वेगाने माल नेणे. यामुळे कमीत कमी ऊर्जा वापराली जाईल आणि कार्बन उत्सर्जनी कमीत कमी होईल. या योजेन्टर्नार्थे रेल्वे आणि मेट्रो सेवांचा विस्तार कराऱ्यात येत आहे. या अर्थसंकल्पात पर्यटन क्षेत्रावर अधिक भर देण्यात आला आहे. देशातील पनास पर्यटन स्थळे आणि भागवान बुद्धांशी निंगाडित क्षेत्राचा विकास कराऱ्यात येणार आहे. भारतीय रेल्वेमध्ये महाराष्ट्र हे प्रमुख राज्य आहे. देशाची अर्थिक राजधानी असणाऱ्या मुंबईमध्ये लोकल सेवा आणि रेल्वेसेवा या जीवनवाहिन्या आहेत.

रेडिओ: मनोरंजनाचे सर्वात जुने माध्यम

(आंतरराष्ट्रीय रेडिओ दिन.)

जगभारातील लोकांना शिक्षित करण्याबरोबरच आजपर्यंत माहितीची देवाणधेवाण आणि रेडिओने महत्वपूर्ण भूमिका बजावली आहे. तसेच रेडिओने हे पत्रकारांसाठीसुद्धा एक महत्वाचे व्यापारीपीठ म्हणून उद्यास आले आहे. रेडिओ हे माहिती प्रसारिण्याचे सर्वात शक्तिशाली साधन आहे. १३ फेब्रुवारी १९४५ रोजी संयुक्त राष्ट्र संघात रेडिओचे पहल्यांदा प्रसारण झाले. त्यामुळे हा दिवस जागतिक रेडिओ दिन म्हणून साजरा केला जातो. पहिले टेलिविजन आणि मोबाईलचा शोध लागल्यानंतर रेडिओचा वापर कमी झाला. मात्र, आजूनी रेडिओचे महत्वाचे फेब्रुवारी हा दिवस ‘जागतिक रेडिओ दिवस’ म्हणून साजरा केला जातो. परंतु टेलिविजन आणि मोबाईलचा शोध लागल्यानंतर रेडिओचा वापर कमी झाला. आजूनी रेडिओचे दिनाच्या निमित्ताने त्यासंदर्भातील संकलित माहिती श्री कृष्णकुमार आनंदी-गोविंदा निकोडे गुरुजी सादर करत आहेत.

‘मुजलाम् सुफलाम् मलयज शितलाम्; शस्य शमलाम् मातरम्, वन्दे मातरम् !’ असे सकाळचे मंगल सूर आज हरवले आहे, असे वातरे. एकेकाळी रेडिओ हा आपल्या जीवनाचा एक महत्वाचा भाग मानला जात होता. कारण माहिती, संवाद आणि गायांच्या माध्यमातून मनोरंजनाचे महत्वपूर्ण माध्यम म्हणून रेडिओचा उपयोग केला जात होता. मात्र, आज संवाद नवनवीन माध्यमे आली आणि रेडिओचा वापर कमी झाला. दरवर्षी १३ फेब्रुवारी १९४५ रोजी संयुक्त राष्ट्र संघात रेडिओचे पहिल्यांदा प्रसारण झाले. त्यामुळे हा दिवस जागतिक रेडिओ दिवस’ म्हणून साजरा केला जातो. परंतु टेलिविजन आणि मोबाईलचा शोध लागले नाही. जागतिक रेडिओ दिनाच्या निमित्ताने त्यासंदर्भातील संकलित माहिती श्री कृष्णकुमार आनंदी-गोविंदा निकोडे गुरुजी सादर करत आहेत.

जाता? सन २०१३ साली जागतिक रेडिओ

दिनाची सुरुवात झाली. सन २०१०मध्ये

स्पॅनिश रेडिओ अकादमीने

प्रथमच १३ फेब्रुवारी हा जागतिक

रेडिओ दिवस म्हणून साजरा केला जातो.

प्रस्ताव मांडला. युनेस्कोच्या

सदस्य देशांनी सन २०११मध्ये

ध्ये हा प्रस्ताव स्वीकारात

आणि हा जागतिक रेडिओ

दिवस म्हणून घोषित केला.

नंतर सन २०१२मध्ये संयुक्त

राष्ट्रांच्या महासभेनी हे तंत्रज्ञान

आणि मोबाईलचा शोध लागले नेते. याच माध्यमातून

अमेरिका, आफ्रिका, यांत्रिया यांत्रिया असेही होते.

अरेंट्रेलिया असा रेडिओचा वापर झाला. त्या

काळी हे माध्यम प्रामुख्याने कम्युनिकेशनसाठी

वापरले जात होते.

विशेषत: युद्धकाळात बातम्या लोकांपैरीत

पोहोचवण्यासाठी अनेक खेळाच्या कांम्हिटीसाठी

रेडिओचे अवृत्तीत आहेत.

दिवस युद्धकाळात भावातीली

ब्रिटिशांनी रेडिओचे आणातात.

दि. २३ जुलै १९२७ रोजी मुंबई

आणि कलकाता येथे अॅल इंडिया

रेडिओचे नावाची दोन केंद्रे सुरु

झाली. त्यानंतर सन १९२९मध्ये

भारत सरकारने भारतीय प्रसारण

सेवा नावाचा एक विभाग सुरु

केला. सन १९२६मध्ये त्याचे नाव

ऑल इंडिया रेडिओ- एर्डाइर

असे ठेवण्यात आले. दरम्यान,

सन १९२८चे दशक येता येता

रेडिओलो व्यावसायिक स्वरूप केला

जागताला जाऊ लागला.

